

'Ik denk dat buxus een exclusievere plant wordt'

Hoe staat het ervoor met de buxus?

***Buxus sempervirens* was ooit een chique kasteelplant. Door massaproduct werd het een product voor iedereen. Maar ziekten en plagen zorgen ervoor dat de plant uit menig particuliere tuin wordt weggehaald. Hoe ziet zijn toekomst eruit?**

Auteur: Kelly Kuenen / Guus van Rijswijk

Een van de plaaggeesten van de buxus is *Cylindrocladium buxicola*, die begin 21e eeuw zijn opwachting maakte. Deze schimmel zorgde voor zo veel onrust, dat het zelfs tot Kamervragen kwam naar aanleiding van berichtgeving over het mogelijk op grote schaal afsterven van buxusplanten in Nederland en omliggende landen. Beroemd, of beter berucht is het vervangen van de buxushaagjes op Paleis het Loo door Japanse hulst ofwel *Ilex crenata*.

Pakweg tien jaar terug kwam daar in Nederland de exoot *Cydalima perspectalis* oftewel buxusmot bij, die sinds zijn introductie bezig is aan een flinke opmars. De Vlinderstichting sprak onlangs zelfs over een 'explosieve toename' van deze invasieve exoot in 2017. Volgens de stichting is de buxusmot inmiddels actief in het zuiden en midden van Nederland, met enkele uitschieters in de noordelijke provincies. Een webbericht met statistieken

over die stijging toont hoezeer het onderwerp speelt. Alleen al op de site van Boom in Business werd het meer dan zeshonderd keer gelezen. Het onderwerp spreekt tot de verbeelding, waarschijnlijk mede omdat iedereen – professioneel dan wel in de eigen tuin – het beeld van een aangevreten buxushaag wel kent.

De afgelopen jaren werden veel buxushagen verwijderd, in het bijzonder in particuliere tuinen en het openbaar groen, en ook in kasteeltuinen worden de hagen geplaagd. Althans, zo lijkt het. Als een van onze redacteurs Adrie van Dun van Topbuxus vraagt naar het verdwijnen van de buxus uit die kasteeltuinen, stelt de ondernemer dat het niet waar is dat buxus daar massaal verwijderd wordt.

Volgens Van Dun zijn er genoeg plaatsen waar het prima gaat. In buitenlandse kasteeltuinen, die

vaak vele malen groter zijn, staat probleemloos buxus, vertelt Van Dun. 'Denk aan Herrenhausen (Herrenhäuser Gärten in Hannover, red.), mischien wel dé buxustuin van Europa. Zij hebben ons gevraagd hen te begeleiden bij het gezond houden van de planten. De schimmel waarmee ze kampen, is gewoon te bestrijden. Wij geven de garantie dat ze hun geld terugkrijgen als ze over een aantal jaar nog steeds last hebben van de schimmel. De verzorging van buxus moet je eigenlijk net zo zien als ander tuinonderhoud. Rozenstruiken, bijvoorbeeld, moet je ook onderhouden. Als je dat met buxus ook doet, is er niks aan de hand.'

Particulieren

Desondanks ging het imago van buxus dit jaar volgens Van Dun knock-out door het rupsenprobleem. Hoewel de buxusschimmel eigenlijk een veel groter gevaar vormt, is, anders dan bij de

‘Door de negativiteit in de media is er paniek uitgebroken, die zich heeft uitgebreid tot het niveau van de kweker en de hovenier’

mot, het besef ingedaald dat er iets aan te doen is. Bij de buxusmot is dat een ander verhaal, in het bijzonder in particuliere tuinen. Wordt in professionele tuinen gezocht naar een andere oplossing, de eerste reactie van de consument bij aantasting is de buxus te verwijderen. ‘Daar ligt onwetendheid aan ten grondslag. Het is ook niet zo raar. Het ziet er inderdaad bizar uit als buxus aangetast is door rupsen. De consument denkt dan: die struik moet eruit!’

Middeleninzet

Dood- en doodzonde, vindt Van Dun, vooral omdat dat rooien helemaal niet nodig is. Als aanvulling op zijn kwekerij startte Van Dun jaren geleden met een eigen lijn voor de verzorging van buxusplanten, die inmiddels online en via dealers in een groot deel van Europa verkocht wordt. Deze lijn bestaat uit vier producten: Topbuxus Health Mix, voor het vergroten van de plantveerbaarheid, Topbuxus Grow, voor extra voeding, Topbuxus Carpet, dat preventief werkt tegen schimmelaantasting en Topbuxus Xentari. Dit laatste product is specifiek gericht op bestrijding van de buxusmot. ‘Dit middel op biologische basis wordt op het blad gespoten. Het wordt pas giftig in de maag van de rups en veroorzaakt daardoor geen *collateral damage*.’

Het middel kan twee à drie keer per jaar preventief worden ingezet, nog voordat er schade is aangericht of als er (in de omgeving) rupsen verschijnen. Ook als de rupsen al flink hebben huisgehouden, kan het nog steeds ingezet worden. Het middel werkt dan preventief op de volgende generatie

Adrie van Dun

rupsen. ‘De mot legt eitjes in de plant; de rups verpopt zich om uiteindelijk weer een mot te worden. Als je die cyclus doorbreekt, kun je het aanvreten stoppen. Als je het middel toepast als er al rupsen zijn, wordt voorkomen dat er eieren worden gelegd en er nieuwe rupsen komen. We weten dat het vreten na een paar weken eindigt. De haag herstelt zich weer, al gebeurt dat wel volgens een bepaalde cyclus. Concreet betekent dit dat de haag rond juli weer mooi groen is; het kan dus zijn dat hij er even kaal bij staat.’ Maar, meent Van Dun, de planten komen vaak nog mooier terug dan ze waren.

Een consument moet hier wel van op de hoogte zijn om te voorkomen dat hij de bruine plant voortijdig uittrekt. En juist in de communicatie met de consument gaat veel mis, zowel bij kwekers als hoveniers. Daar hangt de berichtgeving in de media ook nog eens als een zwaard van Damocles boven, vindt Van Dun. ‘Als er ergens struiken worden gerooid vanwege een aantasting, zit er in no time een regionale omroep bovenop’, vertelt hij. ‘Die bericht dan dat alle buxus eruit wordt gegooid vanwege aantasting. De boodschap dat dit niet nodig is, wordt niet opgepakt; dat is niet sexy genoeg.’

Om de consument te informeren, steekt Van Dun veel energie in voorlichting. Hij zou graag zien dat de sector dit wat breder oppakt. ‘De kweker is soms nog een wat teruggetrokken mannetje. Terwijl hij het publiek heel eenvoudig kan informeren, bijvoorbeeld door wat informatie op de website zetten. Hoveniers kunnen op hun beurt particulie-

Didier Hermans geeft tekst en uitleg tijdens een persreis in 2017

‘De consument denkt dan: die struik ziet er raar uit; die moet eruit!’

ren informeren over de aanplant en verzorging van buxus. Er zijn wel partijen die dit al doen en het juist zien als een kans, maar dit moet veel breder worden opgepakt.’

Proefveld

Topbuxus werd in 1987 opgericht en richtte zich gaandeweg geheel op de kweek van buxus. In 2016 maakte Van Dun bekend de kweek van de plant en de handel erin af te stoten en zich volledig te gaan richten op verzorgingsproducten, omdat hij daar zijn handen aan vol had. Drie van de vier producten worden in eigen huis gemaakt. Het vierde, Topbuxus Carpet, wordt geproduceerd door BVB Euroveen, een grote potgrondleverancier. Het uitgangspunt was destijds een partij te vinden die buxus onder de naam Topbuxus zou blijven kweken. Maar dat is niet gelukt, vertelt Van Dun, die aangeeft dat dit mede door de imagoschade

komt. De kwekerijactiviteit wordt daarom geleidelijk afgebouwd en stopt in juli 2018. Wel blijft een proefveld van zo'n 1,5 hectare liggen. Op dat veld heeft Van Dun buxus staan, zowel gezonde als zieke. Het fungeert vooral ook om de werking van middelen te tonen en de ondernemer heet iedereen welkom om het veld te bezoeken. 'We willen niet onze kop in het zand steken, maar laten zien wat er kan gebeuren en hoe je ermee om kunt gaan.'

'In Zwitserland is de buxuspopulatie weer op peil. Ik verwacht dat wat daar is gebeurd in de rest van Europa navolging krijgt'

Hybriden

In 2012 berichtten we al over de ontwikkeling van een robuuste hybridebuxus in België. Didier Hermans is als medezaakvoerder van zijn bedrijf Herplant al tien jaar bezig met de veredeling van buxus. Hermans: 'We hebben een heel grote collectie van zo'n 200 buxussoorten onder de loep genomen. Enerzijds hebben we DNA-onderzoek uitgevoerd om de stamboom van buxus in kaart te brengen; anderzijds zijn de fysieke eigenschappen van al deze soorten in kaart gebracht.' Naast ziekteresistentie zijn er bij de veredeling van buxus nog een paar andere parameters belangrijk, vertelt hij. 'Eigenschappen zoals bossigheid, bladkleur, vorstbestendigheid, groeivorm en uiterlijk van het blad mogen niet uit het oog verloren worden.'

Na meer dan 100 kruisingscombinaties is een groot aantal zeer diverse hybriden ontstaan. 'Samen met het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek (ILVO) hebben we deze hybriden meermaals geïnfecteerd met schimmelsporen van *Cylindrocladium buxicola*. De hybriden die niet ziek werden, zijn resistent. Uiteindelijk bleven er van de 10.000 hybriden zo'n 3.000 over.'

Vervolgens werd er bij de planten een zwaardere test uitgevoerd, vertelt hij. 'We hebben 3.000 exemplaren in een veldtest blootgesteld aan

dezelfde omstandigheden als in een tuin of kwekerij. Daaruit werden eind 2015 uiteindelijk vier hybride varianten gekozen die volledig resistent zijn. Veredeling neemt nu eenmaal veel tijd in beslag en het was voor ons van groot belang om volledig resistente rassen te ontwikkelen. Onze goede naam als buxuskweker was er immers aan verbonden.'

Verschillende typen

Bij de uiteindelijke keuze werden vier resistente hybriden geselecteerd, elk voor een specifiek gebruik. 'Zo is er een variant voor lage hagen, die weinig snoeiwerk vraagt. Een andere variant groeit veel sneller dan gewone buxus en is perfect voor hoge toepassingen. Weer een ander type lijkt sprekend op gewone buxus, hoewel deze genetisch zeer verschillend is. Daarnaast is er nog een speciale variant die prima te gebruiken is als bodembedekker en voor openbaar groen.'

De volgende fase was het kweken van genoeg moederplanten voor een normale productie. Deze fase is nu afgerond, zodat in het voorjaar van 2018 een normale productie kan worden opgestart. 'Dat houdt in dat we ten vroegste in de zomer van 2019 verkoopbare planten hebben die volledig resistent zijn tegen de schimmelziekte *Cylindrocladium buxicola*. Deze ziekte heeft overigens een nieuwe naam, zegt Hermans, verwijzend naar zijn website Buxuscare.com. 'Deze schimmelziekte heet tegenwoordig *Calonectria pseudonaviculata*. De hybriden zijn ook resistent tegen de andere ziektevariant, *Calonectria henricotae*.'

Paniek en verkettering

Hermans' onderneming Herplant is naar eigen zeggen het enige bedrijf dat zich bezighoudt met de veredeling van buxusplanten. 'We hebben hier tien jaar behoorlijk in geïnvesteerd. Dat weegt behoorlijk zwaar, zeker nu de Nederlandse en de Belgische markt in de tussentijd zijn ingestort.'

Net als Van Dun uit ook Hermans kritiek op de media. Hij hekelt de manier waarop buxus 'dood' is verklaard. 'Door de negativiteit in de media is er paniek uitgebroken, die zich heeft uitgebreid tot het niveau van de kweker en de hovenier. Buxus wordt verketterd; zoiets heb ik nog nooit meegeemaakt.' Buxus ligt zoals bekend van twee kanten onder vuur: enerzijds door aantasting door de schimmel, anderzijds door de buxusmot. Hermans: 'Bij aantasting door de buxusmot is het de rups die schade toebrengt. Deze mot is prima te bestrijden, zelfs met biologische middelen. Als je de buxus op het juiste tijdstip behandelt, is het hele probleem opgelost. Om zware schade

te voorkomen, moet er twee keer per jaar worden behandeld, bij het ontluiken van de rupsen. De meest mensen wachten te lang en laten hun planten volledig kaalvreten, wat natuurlijk niet zo verstandig is.'

Om het publiek juist voor te lichten, richtte Hermans de website Buxuscare.com op. In piekperiodes wordt de website maandelijks bezocht door zo'n 40.000 mensen, die op zoek zijn naar oplossingen. 'We werken samen met wetenschappers om die site up to date te houden. In vier talen kunnen geïnteresseerden alles lezen over de laatste inzichten en informatie.' De site is daarnaast bedoeld om de onheilsberichten in de media te nuanceren. 'De media zijn niet geïnteresseerd in oplossingen, eerder in onheilsberichten; wij proberen wel oplossingen aan te reiken.'

Herontdekking van buxus

Er is een grote diversiteit binnen het geslacht *Buxus* en niet iedere variant is geschikt voor het grote publiek, vertelt Hermans. 'Bij de veredeling moeten we ook rekening houden met de eigenschappen die mensen ervan verwachten. Als het blad bijvoorbeeld tien centimeter groot is, zoals bij sommige Chinese soorten, dan herkent men de plant niet meer als buxus en heeft het geen zin om hem groots in de markt te zetten.'

Wat betreft de gedaalde populariteit van *Buxus sempervirens*, de meest gecommercialiseerde soort, verwacht Hermans dat de markt wel weer zal opleven. 'De buxusmot is elf jaar geleden in Zwitserland voor het eerst signaleerd in Europa. Er is toen eveneens paniek gezaaid, terwijl die mot prima met biologische middelen viel te bestrijden. Als er paniek wordt gezaaid, zijn mensen blind voor de feiten.'

Inmiddels is in Zwitserland de buxuspopulatie weer op peil. 'Buxus is daar "herontdekt". Dat is niet zo gek, want er zijn geen alternatieve planten die net zo goed zijn. Ik verwacht dat wat daar is gebeurd in de rest van Europa navolging krijgt. Veel planten hebben niet dezelfde eigenschappen als buxus en kunnen ook gevoelig zijn voor plagen en ziektes.'

Toekomst

Hermans ziet wel een toekomst weggelegd voor andere buxussoorten zoals *Buxus microphylla* en voor cultivars. Deze soorten ondervinden in de praktijk veel minder hinder van *Cylindrocladium buxicola*. 'Voor veel mensen blijken deze alternatieve soorten niet te beantwoorden aan het traditionele beeld van de buxusplant.' Toch lijkt

‘Deze plant gaat al eeuwenlang mee; hij gaat echt niet ineens verdwijnen’

deze beperkte vraag vooral toe te schrijven aan het gegeven dat onbekend onbemind maakt, meent Hermans. ‘Deze soorten kunnen in de toekomst een waardevolle bijdrage leveren aan het assortiment vanwege hun enorme diversiteit en rijkdom aan kleur, groeiwijzen en toepassingsmogelijkheden.’ Schimmel en mot of niet, al met al ziet Hermans de toekomst van buxus rooskleurig in. ‘Ik denk dat buxus een exclusievere plant wordt. Hij was verworpen tot een massaproduct, spotgoedkoop, iedereen kon erover beschikken.’ De plant werd verkocht in supermarkten, volgens Hermans niet het beste kanaal voor een duurzame tuinplant. ‘Toen buxus werd ontdekt als plant voor de massa, vond ik dat geen goede ontwikkeling. Buxus is te belangrijk om te worden gedumpt als wegwerpplant.’ Hermans is blij dat de veredeling zijn vruchten heeft afgeworpen en dat de markt binnen korte termijn kan beschikken over ziekteresistente rassen. ‘Het heeft in Europa veel te lang geduurd voordat iemand de handschoenen oppakte om een oplossing te zoeken. En dat is jammer, want buxus kan een tuin een uniek karakter en eigenheid geven.’

Ook Adrie van Dun gelooft dat het vanzelf goed komt met het imago van de plant. In het buitenland, waar de rups al eerder aanwezig was, wordt deze al minder als een last ervaren en treedt herstel van het imago op. ‘Ook bij ons zal dat besef indalen. Deze plant gaat al eeuwenlang mee; hij verdwijnt echt niet ineens van het toneel.’

Be social

Scan of ga naar:

www.boom-in-business.nl/artikel.asp?id=23-7171

‘LAAT KOPER KIEZEN VOOR EEN BUXUS DIE PAST BIJ ZIJN MOGELIJKHEDEN EN ACHTERGROND’

*Om na te gaan hoe de agressieve schimmel *Cylindrocladium buxicola* beheerst kan worden, werd een vierjarig onderzoeksproject opgestart (2009-2013). Dit project werd uitgevoerd door het Proefcentrum voor Sierteelt (PCS) en het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) en gefinancierd door het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) en de sector. Het onderzoeksproject streefde naar het verwerven van kennis omtrent duurzame geïntegreerde beheersing (integrated pest management, IPM), waarbij chemische bestrijding, teelttechniek en waardplantresistentie optimaal worden ingezet. Vijftien buxuskwekers namen eraan deel, van wie Didier Hermans de coördinator was.*

Uit het onderzoek bleek onder meer dat er twee soorten *Cylindrocladium* zijn. De eerste variant is de ‘gewone’ G1, (nu *Calonectria pseudonaviculata* genoemd), geïntroduceerd rond 1995 in het Verenigd Koninkrijk. De tweede variant (G2) ontstond in 2005 en is resistent tegen bepaalde fungiciden dan G1-isolaten. Ook kan G2 beter tegen hogere temperaturen. Deze nieuwe soort kreeg in 2014 tijdens een congres in Washington een naam: *Calonectria henricotae*.

Cultuurtechniek

Een effectieve beheersing van *Cylindrocladium buxicola* steunt zowel op een goede cultuurtechniek als op de juiste chemische bestrijding en een goede cultivarkeuze. De verspreidingssporen van de schimmel kunnen niet zomaar verspreid worden door de wind, maar hebben regenbuien (of beregening) nodig om vrij te komen. Ook via snoeien en in mindere mate via contact met kleding of schoeisel is verspreiding mogelijk. Directe verspreiding kan worden tegengegaan door meer ruimte te laten tussen individuele planten of tussen verschillende teeltblokken of aanplantingen. Maatregelen met betrekking tot veld drainage of drainagegoten kunnen verspreiding verhinderen. Om het infectieproces van de schimmel tegen te gaan, moet bladnat zoveel mogelijk vermeden worden. Detecteren in een vroeg stadium door tijdige monitoring is aan te bevelen, evenals goede werkhygiëne.

Verskillende gevoeligheidsklassen

Op grond van het vierjarige onderzoek kunnen de geteste buxussoorten en -cultivars worden onderverdeeld in drie gevoeligheidsklassen. Waardplanten in klasse C blijken zeer gevoelig voor *Cylindrocladium* en vereisen veelvuldige monitoring. Snel en adequaat reageren bij de minste waarneming van de ziekte is hier het devies. De buxuscultivars in klasse B kunnen worden beschouwd als matig gevoelig. Onder bepaalde weersomstandigheden (hoge temperaturen, intense regen) kan de ziekte zich explosief uitbreiden. Waardplanten in klasse A ondervinden over het algemeen weinig problemen met de ziekte, zelfs onder regenachtige omstandigheden. Bij een goede cultuurtechniek hoeven deze planten zelden of nooit te worden behandeld met fungiciden.

Algemene tip: Informeer naar de verwachtingen van de klant en opteer voor een buxus die past bij zijn of haar mogelijkheden. De haalbaarheid en het belang van de maatregelen kunnen sterk verschillen naar gelang de persoonlijke achtergrond (kweker, professionele tuinonderhouder, particuliere tuinliefhebber). Het verhinderen van insleep door gepaste voorzorgsmaatregelen moet hierbij een allereerste prioriteit zijn.